

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีต (พ.ศ. 2514-2535) ถึง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2536-2537) และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 15-20 ปีข้างหน้า วิธีการศึกษาใช้วิธีการสืบค้นเชิงธรรมชาติ ตามแนวของกุกาและลินคอน (Guba and Lincoln, 1985) ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลจากที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติ โดยมีได้จัดกระทำและควบคุมตัวแปรใด ๆ การสืบค้นข้อมูลจะทำเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นข้อมูลในอดีต ข้อมูลในปัจจุบัน และข้อมูลในอนาคต

การสืบค้นข้อมูลในอดีต ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นอดีตผู้บริหารของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 18 คน เลือกแบบเจาะจง สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไม่มีโครงสร้างตามรูปแบบวิจัยเชิงธรรมชาติ และวิเคราะห์เอกสารจำนวน 40 เล่ม เกณฑ์ในการพิจารณาความเชื่อถือได้และความถูกต้องของเอกสารใช้เกณฑ์ภายใน และภายนอกของเฟรงเคิล และวอลล์เลน (Fraenkel and Wallen, 1990) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย

การสืบค้นข้อมูลในปัจจุบัน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารชุดปัจจุบัน จำนวน 18 คน เลือกแบบเจาะจง สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไม่มีโครงสร้างตามรูปแบบวิจัยเชิงธรรมชาติ วิเคราะห์เอกสารปัจจุบัน จำนวน 2 เล่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย

การสืบค้นข้อมูลในอนาคต ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในอดีตกลุ่มเดียวกับการสืบค้นข้อมูลในอดีต จำนวน 18 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในปัจจุบันกลุ่มเดียวกับการสืบค้นข้อมูลในปัจจุบัน จำนวน 18 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ม.ร.มานานกว่า 10 ปี จำนวน 14 คน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มแบบเจาะจง สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ไม่มีโครงสร้าง ตามเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) รอบที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบอุปนัย ได้ข้อสรุปนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิดให้ช่วงน้ำหนัก 5 ช่วง คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เป็นแบบสอบถามตามเทคนิค EDFR รอบที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม รอบนี้มีจำนวน 68 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในอดีต 20 คน ปัจจุบัน 28 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ ม.ร.มานานกว่า 10 ปี 22 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมา

60 ฉบับ เป็นของผู้ทรงคุณวุฒิในอดีต 17 ฉบับ ปัจจุบัน 22 ฉบับ และผู้ที่อยู่.ร.มานานกว่า 10 ปี 21 ฉบับ นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย หาค่า มัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ จากนั้นสร้างแบบสอบถาม EDFR รอบที่ 3 (รอบสุดท้าย) โดยแสดงค่าสถิติต่าง ๆ ของรอบที่ 2 เพื่อขอคำยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าจะเปลี่ยนความคิดหรือไม่หรือยังคงความคิดเดิม พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในข้อที่ยืนยันความคิดเห็นที่ตกอยู่นอกพิสัย ระหว่างควอไทล์ ของกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม EDFR รอบที่ 3 ได้หาค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อพิจารณาแนวโน้มในอนาคตที่เป็นไปได้ตั้งแต่มากขึ้นไป คือมัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50

การหาข้อสรุปสุดท้ายใช้วิธีการวิจัยแบบอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Model) โดยการจัดสัมมนา ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก.ร.จำนวน 21 คน ในวันที่ 2 มีนาคม 2538 ที่โรงแรมอินเตอร์เพลส หัวหมาก โดยพิจารณาข้อสรุปเบื้องต้นที่ได้จาก EDFR รอบสุดท้าย เปรียบเทียบกับแนวโน้มอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547) ของทบวงมหาวิทยาลัย ตามความคิดเห็นและตามวิสัยทัศน์ของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิสัมพันธ์ ได้ตอบกันโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นฉันทามติ ซึ่งวิธีการนี้ไม่มีในขั้นตอนการสัมภาษณ์ และขั้นตอนของแบบสอบถาม

การสรุปข้อค้นพบสุดท้าย ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือหนึ่งของการวิจัย ได้นำข้อสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน อนาคต จากการสัมภาษณ์ จากเอกสาร จากแบบสอบถาม จากการสัมมนาแบบอิงผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์อีกครั้ง พบว่า ข้อค้นพบส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ยกเว้น ข้อค้นพบ 6 เรื่องที่สรุปจากแบบสอบถาม และสรุปจากการสัมมนามีความเห็นแตกต่างกัน คือ ข้อสรุปจากแบบสอบถามเห็นว่า แนวโน้มในอนาคต ยังคงมีการเลือกตั้งอธิการบดี การบริหารงานของม.ร.ยังอยู่ในระบบราชการ จะขยายการศึกษาออกสู่ส่วนภูมิภาค ในรูปศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) โดยให้บริการข้อมูลการเรียนและอื่น ๆ การวางแผนมีอุปสรรคจากการเลือกตั้งผู้บริหาร จะเปิดสอนสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น และจะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น สำหรับข้อสรุปจากการสัมมนาพบว่า แนวโน้มในอนาคต ม.ร.จะต้องปรับวิธีการได้มาซึ่งผู้บริหารเป็นการสรรหาที่มีใช้เลือกตั้งโดยตรง การบริหาร ม.ร.จะปรับเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การขยายออกสู่ส่วนภูมิภาคจะเป็นในรูปการบริการมากกว่าการจัดการสอน และการสอบ นโยบายระยะยาวจะต้องดำเนินอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารชุดใด จะเปิดสอนสายวิทยาศาสตร์ที่ไม่ใช่สายวิชาชีพเฉพาะทางที่มี

สมาคมวิชาชีพกำกับอยู่ และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ควรต้องคำนึงถึงงบประมาณในการลงทุนประกอบด้วย จากข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาพิจารณาพร้อมกับกรอบแนวโน้มนโยบายแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ในอนาคต 15-20 ปีข้างหน้า ได้ข้อสรุปและข้อค้นพบของการวิจัยดังนี้

ข้อค้นพบ

1. ลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีตั้งแต่เริ่มตั้งมหาวิทยาลัยและยังคงอยู่ในปัจจุบันและมีแนวโน้มจะคงอยู่ในอนาคต ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของม.ร. คือ
 - 1.1 ด้านการบริหาร ม.ร. ยังคงปรัชญาการเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแบบตลาดวิชา มีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรสูงสุด การวางแผนจะเปลี่ยนตามวาระอธิการบดี
 - 1.2 ด้านการเรียนการสอน จะยังคงมีการเรียนการสอน 2 แบบคือ เรียนที่มหาวิทยาลัยและเรียนด้วยตนเอง การสอนในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยาย ยังคงมีโทรทัศน์วงจรปิดในห้องเรียนขนาดใหญ่ การวัดผลใช้การสอบ การให้อักษรระดับคะแนนปริญาตรีคือ G P F ปริญาโทคือ A B C D F
 - 1.3 ด้านการวิจัย มีการจัดสรรทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยของอาจารย์
 - 1.4 ด้านการบริการวิชาการ มีการบริการวิชาการแก่นักศึกษาด้านทะเบียนและประเมินผล ห้องสมุด ตำรา สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักศึกษา การแนะแนว การจัดหาทุนการศึกษา สวัสดิการด้านสุขอนามัย การกีฬา นันทนาการและกิจกรรมอื่น ๆ
 - 1.5 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จัดสรรเงินทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมของชมรมนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม

2. ลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเพิ่มมากขึ้นจากอดีต ถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต คือ

- 2.1 ด้านการบริหาร ได้งบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นทุกปี งบรายได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากการปรับค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ขึ้น มีจำนวนข้าราชการเพิ่มขึ้น ทุนการพัฒนาคณาจารย์เพิ่มขึ้น ปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรมีความสามัคคีกันดี ต่อมา มีการแบ่งเป็นพรรคพวก มีความขัดแย้ง ในอนาคตจะดีขึ้น เมื่อปรับเปลี่ยนวิธีการสรรหาผู้บริหาร เกิดขุมักศึกษากว้างขวางมากขึ้นและมีอาคารสูงหลายชั้นเพิ่มขึ้น

2.2 ด้านการเรียนการสอน หลักสูตรจะมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม มีการผลิตตำราที่เรียนด้วยตนเองเพิ่มขึ้น นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยสอนมากขึ้น แต่ยังคงสอนผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และจะใช้สื่อผ่านเครือข่ายข้อมูล (Data Network) มากขึ้น

2.3 ด้านการวิจัย เพิ่มทุนอุดหนุนการวิจัยมากขึ้น โดยแบ่งเป็นทุนส่วนกลางและทุนส่วนคณะ/สำนัก

2.4 การบริการวิชาการ เพิ่มความรวดเร็วในการบริการ โดยนำคอมพิวเตอร์มาใช้มากขึ้น ปรับระบบเป็นระบบต่อสาย (On-line) ทั้งทั้งมหาวิทยาลัย และในอนาคตจะมีการเชื่อมโยงการบริการเพื่อค้นเอกสาร ห้องสมุดได้กว้างขวางมากขึ้น พร้อมทั้งขยายเวลาการบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น มีการให้บริการบุคคลภายนอกในรูปการอบรม โดยจัดนอกเวลาราชการ และจัดเป็นโครงการเชิงธุรกิจ และโครงการให้เปล่าแก่สังคม

2.5 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีชมรมของนักศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญของประเทศ

3. ลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะที่ลดลง ในปัจจุบันและมีแนวโน้มจะลดลง ในอนาคต คือ

3.1 ด้านการบริหาร จำนวนลูกจ้างงบรายได้ การควบคุมการบริหารบุคคลของทบวงมหาวิทยาลัย และอาคารขนาดใหญ่ขึ้นเดี่ยวจะลดลง

3.2 ด้านการเรียนการสอน จำนวนนักศึกษาน้อยลง จำนวนครั้งการสอบซ่อมจะน้อยลง เวลาเรียนปกติของบัณฑิตศึกษาจะลดลง แต่ไปเพิ่มในเวลานอกราชการ เวลาเรียนปกติของนักศึกษาปริญญาตรีลดลง เพราะมีการสอบซ่อมเพิ่มขึ้นมา โดยในอดีตไม่มีการสอบซ่อมเพิ่งมาเริ่มเมื่อปี 2530

4. ลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่จะเกิดขึ้นใหม่ในอดีต ในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต คือ

4.1 ด้านการบริหาร ที่เกิดขึ้นใหม่ในอดีต คือการบริหารงานบุคคลในด้านตำแหน่งทางวิชาการสิ้นสุดที่มหาวิทยาลัยได้ถึงระดับรองศาสตราจารย์ และระดับเชี่ยวชาญ เกิดปัญหาสมองไหล มีอาคารสูงมากกว่า 5-7 ชั้น เกิดชุมนุมนักศึกษาชั่วคราว (ปี 2520) เกิดโครงการ

อาจารย์สัญญา (ปี 2520) เกิดศูนย์บริการวิชาการส่วนภูมิภาค (ปี 2525) มีการเลือกตั้งผู้บริหารโดยการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก (ปี 2523) ส่วนที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบันคือ ชุมนักศึกษาดาว ห้องเรียนขนาดเล็ก (10-30 คน) และส่วนที่จะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต คือการปรับระบบการบริหารของมหาวิทยาลัยให้มีความคล่องตัวมากขึ้น จนสามารถออกจากระบบราชการได้จะมีการปรับโครงสร้างสภามหาวิทยาลัยให้เป็นไตรภาคี (7+7+7) คือมีผู้แทนจาก 3 กลุ่มคือ ผู้แทนจากกลุ่มผู้บริหาร จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และจากกลุ่มอาจารย์และเจ้าหน้าที่ การบริหารงานบุคคลในด้านตำแหน่งทางวิชาการจะสิ้นสุดที่สภามหาวิทยาลัย จนถึงระดับศาสตราจารย์ และผู้เชี่ยวชาญพิเศษ จะเปลี่ยนวาระของอธิการบดีและกรรมการสภามหาวิทยาลัยเป็น 3 ปี การได้มาซึ่งผู้บริหารจะปรับเป็นวิธีการสรรหาที่มีใช้การเลือกตั้งโดยตรง

4.2 ด้านการเรียนการสอน สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในอดีตคือ ม.ร.พิจารณาหลักสูตรได้เอง (ปี 2535) งดการบรรยายสำหรับนักศึกษาปีที่ 1 ปี (2520) มีการบรรยายสรุปทางวิทยุและโทรทัศน์แทนตั้งแต่ปี 2520 มาจนถึงปัจจุบัน มีโครงการอาจารย์สัญญา (ปี 2520 - 2528) เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษารั้งแรก (ปี 2530) มีการเทียบโอนหน่วยกิตครั้งแรก (ปี 2526) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นผู้สอนตามศูนย์ส่วนภูมิภาค ปี 2520-2527 เริ่มมีโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับต่างประเทศ (ปี 2523) มีการสอบซ่อม (ปี 2530) เริ่มพัฒนาระบบการสอนทางไกล (ปี 2535) สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบันคือการร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ในการผลิตบัณฑิตขึ้น คือร่วมมือกับกรมพัฒนาชุมชน และกระทรวงสาธารณสุข ขยายสาขาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเปิดคณะเทคโนโลยีขึ้น สิ่งที่จะเกิดใหม่ในอนาคต คือ การผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อจำหน่าย การเปิดสาขาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน ธุรกิจระหว่างประเทศ นิเทศศาสตร์ โรงแรมและการท่องเที่ยว และวิทยาศาสตร์ทางอาหาร

4.3 ด้านการวิจัย สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในอดีตคือ การจัดสรรเงินทุนวิจัยในรูปแบบเงินกองทุนวิจัย มีคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยทั้งของส่วนกลางและของส่วนคณะ/สำนัก มีศูนย์ศึกษานานาชาติ (ปี 2531 และถูกยุบในปี 2533) ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังคงให้การสนับสนุนกองทุนวิจัยอยู่ และ ในอนาคตจะเน้นการวิจัยพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และวิจัยแก้ปัญหาสังคมมากขึ้น

4.4 ด้านการบริการวิชาการ สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในอดีตคือ มีการบริการบุคคลภายนอกในเชิงธุรกิจ และนอกเวลาราชการ ในรูปการจัดอบรม สัมมนา ซึ่งยังมีต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน สำหรับในอนาคต จะมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษา (Learning Center) ในส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

4.5 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของคณะ และของมหาวิทยาลัยชั้น ในอนาคตจะมีคณะกรรมการด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม จัด กิจกรรม และติดตามผลการดำเนินงานด้านนี้

5. ลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีการยุบ/ยกเลิก ไปทั้ง ในอดีต-ปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต คือ

5.1 ด้านการบริหาร ส่วนที่ยกเลิกไปในอดีต คือนายกรัฐมนตรีเป็นนายกสภามหาวิทยาลัย (ปี 2515) โครงการอาจารย์สัญญา (ปี 2529) การแต่งตั้งอธิการบดี (ปี 2523) ส่วนที่ยกเลิกไปในปัจจุบัน คือการพิจารณาอนุมัติหลักสูตรสิ้นสุดที่ทบวงมหาวิทยาลัย

5.2 ด้านการเรียนการสอน ส่วนที่ยกเลิกไปในอดีตคือ การงดบรรยายของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นผู้สอน

5.3 ด้านการวิจัย คือ ยุบศูนย์ศึกษานานาชาติ

6. ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

6.1 ปัญหาด้านการบริหาร ขาดความคล่องตัวเนื่องจากติดขัดระเบียบการบริหาร นโยบายไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากระบบการเลือกตั้งผู้บริหารการวางแผนระยะยาวหยุดชะงัก มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก มีการต่อรอง มีกลุ่มผลประโยชน์ ขาดการติดตามผลงาน และขาดการถ่วงดุลย์ อำนาจในสภามหาวิทยาลัย เกิดปัญหาสมองไหลในสาขาที่ขาดแคลน อาจารย์ทำงานธุรการมาก ขาดแรงจูงใจในการทำงานเนื่องจากบรรยากาศการทำงานไม่เอื้อต่อการทำงานวิชาการ มีการกลั่นแกล้งคนที่ไม่ใช่พวก ทำให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลน้อย ในขณะที่มหาวิทยาลัยมีรายจ่ายมาก เนื่องจากมีลูกจ้างบรยายได้มาก และต้องใช้งบประมาณในการซ่อมแซมอาคารเก่าที่ชำรุด และสร้างอาคารใหม่เพิ่มขึ้น

6.2 ปัญหาด้านการเรียนการสอน การปรับหลักสูตรแต่ละครั้งส่งผลกระทบต่อ นักศึกษาเก่าอย่างมาก เพราะมีนักศึกษาตกค้างไม่สำเร็จตามเวลาที่กำหนดจำนวนมาก การจัดทำหลักสูตรใหม่มีความคล่องตัวขึ้น แต่ยังคงอยู่ในแผนพัฒนาอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย ทำให้ไม่สามารถปรับได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ขาดการประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ขาดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ยังเน้นการสอนที่มหาวิทยาลัยเป็นหลัก ซึ่งขัดกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย

เปิดแบบตลาดวิชา ระยะเวลาสอบยาวนานเกินไป การวัดผลใช้ข้อสอบปรนัยเป็นส่วนใหญ่ ทำให้นักศึกษาค้นคว้าการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา ตำราพิมพ์ไม่ทัน ขาดการประเมินคุณภาพตำรา การเรียนวิทยาศาสตร์บางสาขาวิชาจะต้องเรียนเหมือนมหาวิทยาลัยปิด จึงมีปัญหาในการเรียนด้วยตนเอง ด้านการผลิตสื่อทำได้ไม่เต็มที่

6.3 ปัญหาด้านการวิจัย บุคลากรขาดความสนใจในการทำวิจัยทั้งในระดับมหาวิทยาลัย และระดับชาติ งานวิจัยส่วนใหญ่ทำเพื่อขอผลงานทางวิชาการ เงินทุนที่ให้แต่ละโครงการมีน้อย อาจารย์มักไปทำงานวิจัยให้หน่วยงานภายนอก การวิจัยที่ทำอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยสถาบัน วิจัยที่สร้างองค์ความรู้มีน้อย และอาจารย์ใช้เวลาในการสอนมากกว่าการทำวิจัย

6.4 ปัญหาด้านการบริการวิชาการ มีคอมพิวเตอร์ไว้บริการน้อยเกินไป การบริการจึงล่าช้า ไม่สะดวก การบริการสังคมภายนอกยังทำได้น้อย ส่วนมากอาจารย์จะทำในนามส่วนตัวมากกว่าทำในนามของมหาวิทยาลัย ขาดองค์กรกลางที่รับงานภายนอกโดยเฉพาะทำให้ผู้มาติดต่อต้องไปติดต่อตามหน่วยงานภายในเอง โดยตรง

6.5 ปัญหาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บุคลากรของมหาวิทยาลัยให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการด้านนี้น้อย การจัดกิจกรรมมีการรณรงค์เป็นพัก ๆ ไม่ต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารแต่ละคนและกิจกรรมต่าง ๆ นักศึกษาจะเป็นผู้คิดและจัดเอง ขาดการวางแผนระยะยาวที่ต่อเนื่อง

อภิปรายผล

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่มีทั้งระบบการเรียนการสอนในชั้นเรียนและระบบที่เรียนด้วยตนเอง มีนักศึกษาที่ผ่านเข้ามาศึกษาแล้วมากถึง 1,692,550 คน และมีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว 284,683 คน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537) เป็นปริญญาโท 89 คน นอกนั้นปริญญาตรี อาจารย์ร้อยละ 17 มีคุณวุฒิปริญญาเอกร้อยละ 70 มีคุณวุฒิปริญญาโท ตำแหน่งทางวิชาการร้อยละ 1 เป็นศาสตราจารย์ ร้อยละ 49 เป็นรองศาสตราจารย์ ร้อยละ 29 เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ และร้อยละ 21

เป็นอาจารย์ ม.ร. เป็นมหาวิทยาลัยที่มีระบบวิทยาเขต การเก็บค่าเล่าเรียนถูกที่สุดในประเทศไทย นักศึกษาสามารถจัดกิจกรรมนักศึกษาเหมือนมหาวิทยาลัยทั่ว ๆ ไป จุดเด่นของม.ร. คือเป็นมหาวิทยาลัยที่กระจายโอกาสทางการศึกษาสู่ประชาชน ให้ความสำคัญเสมอภาคทางการศึกษา และคงความเป็นเลิศทางวิชาการแห่งหนึ่งของประเทศ เช่น บัณฑิตจากม.ร. สอบเนติบัณฑิตได้เป็นที่ 1 ของประเทศไทยสมัยที่ 46 เมื่อปี 2536 มีการขยายการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีถึง 44 สาขา ระดับปริญญาโท ถึง 18 สาขา และจะขยายเพิ่มในอนาคตจนถึงระดับปริญญาเอก

จากผลการวิจัยเรื่องอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยวิธีการสืบค้นเชิงธรรมชาติ จึงมีข้ออภิปราย 5 ด้านดังนี้

ด้านการบริหาร

ลักษณะการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จากการสืบค้นโดยการ สัมภาษณ์ สอบถาม วิเคราะห์เอกสาร และจากการสัมมนา มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ลักษณะการจัดการศึกษาที่มีตั้งแต่เริ่มแรก ยังคงอยู่ในปัจจุบัน และมีแนวโน้มยังคงอยู่ในอนาคตคือ การคงปรัชญาของการเป็นมหาวิทยาลัยเปิด แบบตลาดวิชาอยู่ต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นเอกลักษณ์จุดเด่นเฉพาะของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ยังคงตอบสนองความต้องการของสังคม และช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนสถานที่เรียนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่มุ่งหวังให้ ม.ร. เป็นที่เรียน แบบตลาดวิชาสำหรับนักศึกษาทั่วไป เป็นแหล่งสร้างคุณภาพ ความรู้ความสามารถของประชาชน และเป็นการสกัดกั้นไม่ให้นักศึกษาไปหาสถานที่เรียนในต่างประเทศ ซึ่งทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศปีละมาก ๆ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537) ทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วเป็นที่ยอมรับของสังคมและตลาดวิชาว่ามีความรู้ความสามารถสูง ดังเช่น สอบเนติบัณฑิตได้เป็นที่ 1 ของประเทศสมัยที่ 46 ปีพ.ศ. 2536 สอบเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท และสอบเข้ารับราชการได้เป็นจำนวนมาก ดังนั้นการคงปรัชญาอุดมศึกษาระบบเปิดไว้จึงเป็นสิ่งที่ดี เป็นการเปิดโอกาสความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยลดช่องว่างทางสังคมและตอบสนองสังคม ในยุคโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี สำหรับการจัดการด้านการบริหารของมหาวิทยาลัย ที่มีความสอดคล้องกับหลักการอุดมศึกษา ตามแนวของ โนลส์ Knowles (1977) คือมีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งตามพ.ร.บ.มหาวิทยาลัย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ยังมิได้กำหนดสัดส่วนของกรรมการสภามหาวิทยาลัยไว้แน่นอน จึงขาดการถ่วงดุลย์อำนาจในการบริหาร ดังนั้นผลจากการวิจัย จึงพบว่า จะ

มีการปรับโครงสร้างสภามหาวิทยาลัยได้เป็นไตรภาคี (7+7+7) คือมาจากตัวแทน 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก กลุ่มอาจารย์และเจ้าหน้าที่ จากข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาตามแนวคิดของสปริงเกอร์ และเบอควิสต์ (Sprunger and Bergquist, 1978) ที่กล่าวว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยต้องมาจากหลาย ๆ อาชีพ และควรมีจำนวน 22 คน กรรมการไม่ควรอยู่เกิน 2-3 วาระ และเนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดให้ สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจสูงสุดในการบริหาร จึงจำเป็นต้องคัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดอุดมศึกษาระบบเปิด เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และรู้จักวัฒนธรรมของม.ร. เป็นอย่างดี สำหรับสิ่งที่เพิ่มขึ้น คือการได้รับงบประมาณแผ่นดินและจำนวนข้าราชการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการขยายหลักสูตร ขยายสาขาวิชา และขยายคณะเพิ่มขึ้น ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท พร้อมทั้งเปิดหลักสูตรใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการของนักศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และในปี 2520 ม.ร. ก็เริ่มมีปัญหาการขาดแคลนสถานที่เรียน จึงขออนุมัติรัฐบาลเปิดวิทยาเขตรามฯ 2 ชั้น พร้อม ๆ กับการสร้างอาคารสูงหลายชั้นมากขึ้น จึงมีสิ่งที่เกิดใหม่คือ วิทยาเขตรามฯ 2 มีโครงการอาจารย์สัญญาจร ต่อมาปรับเป็นโครงการศูนย์บริการวิชาการส่วนภูมิภาค และเมื่อเวลาผ่านไปปรากฏว่าจำนวนนักศึกษาที่สมัครเข้าศึกษาในม.ร. มีจำนวนลดลง เพราะจำนวนประชากรวัยเรียนลดน้อยลง เกิดมหาวิทยาลัยทั้งของภาครัฐและเอกชนมากขึ้น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533) ทำให้งบรายได้ที่ม.ร. ได้รับจากค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จากนักศึกษาลดน้อยลง จึงมีการปรับค่าหน่วยกิตขึ้นจากหน่วยกิตละ 18 บาท เป็น 25 บาท ปรับค่าธรรมเนียมแรกเข้า 150 บาทเป็น 500 บาท และเก็บค่าเทียบโอนซึ่งไม่เคยเก็บมาก่อน หน่วยกิตละ 50 บาท สำหรับนักศึกษาจากม.ร. และ 100 บาท สำหรับนักศึกษาจากสถาบันอื่น ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นการปรับตัวของมหาวิทยาลัยเอง ในเรื่องการบริหารด้านการทรัพยากรการเงินและคงต้องมีการปรับขึ้นอีกในอนาคต แต่คงจะปรับขึ้นได้ไม่มากนัก เพราะจะกระทบต่อนักศึกษาส่วนใหญ่และเป็นการตัดโอกาสนักศึกษาผู้มีรายได้น้อย ดังนั้นม.ร. จึงมีความจำเป็นต้องวางแผนในระยะยาวโดยพิจารณาถึงแนวโน้มทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของประเทศประกอบด้วย

สำหรับลักษณะการบริหารที่สำคัญอื่น ๆ มีข้ออภิปรายดังนี้

การวางแผน จากการวิจัยพบว่า การวางแผนจะเปลี่ยนแปลงไปตามวาระของอธิการบดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะการวางแผนที่ดี ตามแนวคิดของ แมคคอเคิล (McCorkle,

1985) เพราะการจัดทำแผนพลวัตจะจัดทำอยู่เสมอบนทุก ๆ 5 ปี โดยมีการหาข้อมูล จุดเด่น จุดด้อยและประเมินสภาวะทั้งภายในภายนอกมหาวิทยาลัย จึงจะสามารถนำไปกำหนดเป้าหมายในระดับสูงได้ แต่เนื่องจากวาระของอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหงเพียง 2 ปี ซึ่งหากอยู่เพียงสมัยเดียว ก็ไม่สามารถวางแผนและดำเนินการตามแผนงาน จนสามารถประเมินแผนงานได้ หากอยู่ 2 วาระก็พอจะดำเนินการวางแผน และปฏิบัติตามแผนได้ดีขึ้น หากในอนาคตยังเป็นเช่นนี้จะทำให้มหาวิทยาลัยเสื่อมถอยลง พัฒนาไม่ทันมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัยต่างชาติที่เข้ามาตั้งสาขาในประเทศไทยด้วย ซึ่งในอนาคต จะมีการแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัยมากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาเลือกสถาบันที่มีชื่อเสียงมากขึ้น ดังนั้นม.ร. จะต้องปรับแผนกลยุทธ์ให้ทันกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นให้ได้ และจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (จากสัมมนาเมื่อ 2 มีนาคม 2538) เน้นให้มีการวางแผนระยะยาว

การบริหารบุคคล การเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการจะสิ้นสุดที่ม.ร. จนถึงระดับศาสตราจารย์ และระดับเชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารอุดมศึกษา ตามแนวคิดของ มิลเลอร์ (Miller, 1992) ที่เน้นความเป็นอิสระ คล่องตัวในการจัดองค์การ การโอนย้าย การควบคุม และการประเมินผล โดยเสรีจล้นภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นอิสระทางวิชาการ และเป็นการดูแลตนเองในวงวิชาการของมหาวิทยาลัย เป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงานและอุทิศเวลาให้กับมหาวิทยาลัย

ระบบการบริหาร ม.ร. เป็นระบบราชการมาตลอด จึงขาดความคล่องตัว ติดขัดด้วยระเบียบต่าง ๆ มากมาย รายได้และค่าตอบแทนยังอยู่ในระบบราชการ จึงตามไม่ทันภาคเอกชน การปรับเปลี่ยนต่าง ๆ เป็นไปได้ยาก จึงเกิดปัญหาสมองไหลตามมา แม้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิภายในม.ร. ยังเห็นว่าม.ร. ควรยังคงอยู่ในระบบราชการต่อไป แต่ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก เห็นว่า ม.ร. จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามกระแสที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษา ทั้งแผนฯ 8 และแผนระยะยาว 15 ปี และกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ในอนาคต (อภิชัย พันธเสน, 2532) ที่เน้นการบริหารที่ไม่ใช่ส่วนราชการ เน้นการปรับโครงสร้างให้กระทัดรัด ยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็นลง หรือรวมหน่วยงาน ปรับกระบวนการดำเนินงาน และการใช้ทรัพยากร ตามวิธีการปรับองค์กร

การได้มาซึ่งผู้บริหาร ตั้งแต่เริ่มแรก ม.ร. ใช้ระบบการแต่งตั้ง ต่อมามีการเปลี่ยนแปลง เป็นแบบเลือกตั้ง เนื่องจาก นักศึกษา คณาจารย์ ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารมหาวิทยาลัย และจากการสรุปข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิภายในม.ร. ก็ยังเห็นว่า ในอนาคตม.ร. จะยังคงมีการเลือกตั้งอยู่ เพราะการบริหารมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นการเมืองมานาน เคยให้สิทธิ์แล้วจะ เลิกยาก และการรวมกลุ่มของประชาคมกลุ่มต่าง ๆ มีพลังต่อรองมาก มีการเคลื่อนไหวที่สำเร็จ มาหลายครั้ง ดังเช่น การเดินขบวนขับไล่ผู้นำประเทศ ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การขับ ไล่อธิการบดีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และการประท้วงการเปิดวิทยาเขตรามฯ 2 แต่หากยัง คงสภาพการเลือกตั้งเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ระบบการบริหารมหาวิทยาลัยจะเสียหาย เนื่องจากนโยบาย และโครงการต่าง ๆ จะถูกปรับเปลี่ยนตลอดเวลาตามวาระของผู้บริหารแต่ละสมัย ขาดทิศทางการ พัฒนามหาวิทยาลัยที่แน่นอน เป็นผลเสียต่อความเป็นเลิศทางวิชาการ จะมีการต่อรองเพื่อ รักษาผลประโยชน์ของตนเองและกลุ่ม และจะมีการกระทบและเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มมากขึ้น (Baldrige, 1971 และ Kerr and Gade, 1986) ดังนั้นผู้บริหารที่อยู่ในระบบการบริหารที่ เป็นการเมืองต้องเก่งมีความสามารถดีจุดอ่อนของกลุ่มได้ และมีกลยุทธ์ที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ของกลุ่ม ต้องบริหารงานอย่างสุขุม อย่าให้ทุกกลุ่มโกรธหรือเป็นศัตรูพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้จะต้องมีทีมที่ปรึกษาที่มีความสามารถสูงทั้งด้านกฎหมาย ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดสวัสดิการ ควบคู่ไปกับทีมที่แข็งแกร่งทางด้านวิชาการ และเมื่อพิจารณาแนวโน้มกระแสของการเปลี่ยนแปลง จากแรงผลักดันภายนอกแล้ว พบว่า มีแรงเคลื่อนไหวเพื่อที่จะผลักดันวิธีการได้มาซึ่งผู้บริหารของ มหาวิทยาลัยอยู่ตลอดเวลา ดังรายงานการประชุมอธิการบดีทั่วประเทศ (ปอมท.) วันที่ 26 มีนาคม 2537 จากการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในภายนอก ม.ร. เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ก็ เห็นว่า ม.ร. ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเลือกตั้งผู้บริหารที่ไม่ใช่เลือกตั้งโดยตรง และสอดคล้องกับแผน พัฒนาอุดมศึกษา ระยะที่ 8 และระยะยาวที่เน้นการปรับปรุงวิธีการ และข้อบังคับเกี่ยวกับการได้ มาซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับ "โดยให้หลีกเลี่ยงการเลือกตั้งทุกรูปแบบ แต่ให้เน้นการสรรหาที่กว้างขวาง เพื่อให้ได้ผู้บริหารที่ดี และมีประสิทธิภาพในการบริหาร" จะช่วยลดความขัดแย้ง ความเป็นพรรคเป็นพวก การเบียดเบียนต่อระบบการเมืองลง ทุกคนจะได้หันมาสนใจ และสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ภายในม.ร. ให้ดีขึ้นอีกครั้ง มีความสามัคคีกันมากขึ้นการปรับวิธีการนี้ต้อง ปรับแนวคิดของประชาคมของม.ร. ให้ยอมรับแนวทางใหม่พร้อม ๆ กับการคงให้สิทธิ์เสรีภาพใน การร่วมบริหารม.ร.ต่อไป โดยจะปรับไปอยู่ในรูปของคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ

อาคารสถานที่ ในอนาคตจะปรับเป็นอาคารสูงมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ใช้สอยที่
 ทั่วหมากมีการปลูกสร้างอาคารเต็มพื้นที่ แนวราบแล้ว ดังนั้นการขยายจึงเป็นในแนวตั้งมากขึ้น
 อาคารเก่าที่ชำรุดมีการซ่อมแซมและรื้อทิ้ง สำหรับการปรับห้องเรียนให้มีขนาดเล็กลงนั้นเป็นสิ่งจำ
 เป็นเพราะปัจจุบันนักศึกษามาเรียนที่ ม.ร.น้อยลง การดูแลและจัดห้องขนาดใหญ่ สิ้นเปลืองและ
 เสียเวลามาก ประกอบกับม.ร.ขยายการเปิดบัณฑิตศึกษามากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีห้องขนาดเล็กไว้
 ให้เพียงพอ สำหรับการปรับชั้นนักศึกษาให้เป็นชั้นถาวรเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาโดยตรง ที่มีที่พัก
 ผ่อนที่สบาย มั่นคง ช่วยให้ผู้สภามหาวิทยาลัยเป็นระบบดีขึ้น

ด้านการเรียนการสอน

ลักษณะการเรียนการสอน

จุดเด่นของม.ร.คือนักศึกษาสามารถเรียนด้วยวิธีใดก็ได้คือเรียนที่ม.ร. หรือเรียนด้วย
 ตนเองจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็ได้ ซึ่งตรงกับที่ลิวอิส (Lewis, 1986) กล่าวว่า การเรียนระบบ
 เปิดนั้นผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้หลายวิธี คือการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าช่วย เรียนนอก
 เวลา เรียนด้วยตนเอง เรียนด้วยระบบทางไกล เรียนด้วยคอมพิวเตอร์ และสอดคล้องกับ แมค
 เคนซี (Mackenzie, 1975) ที่บอกว่าเป็นการเปิดโอกาสกว้างออกไปเพื่อเอื้อต่อกลุ่มผู้ทำงาน
 ด้วย จึงมีความยืดหยุ่นในการเรียนการสอน (Hardy, 1992) ซึ่งในอนาคตม.ร.ก็จะต้องยังคงยึด
 การเรียนการสอน 2 ระบบ เช่นเดิมคือ มีการบรรยายในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยโดยใช้โทรทัศน์
 วงจรปิด เป็นสื่อหลัก ในห้องเรียนขนาดใหญ่ และมีการสอนในห้องขนาดเล็กที่มีวัสดุอุปกรณ์
 พร้อมมากขึ้น พร้อม ๆ กับนักศึกษาก็สามารถเรียนด้วยตนเองได้โดยม.ร.ได้ช่วยเสริมและบริการ
 การเรียนของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยการจัดบรรยายทางวิทยุ โทรทัศน์ การ
 บริการสื่อการศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาตำราที่เอื้อต่อการเรียนด้วยตนเอง จัดทำคู่มือ เอกสาร
 ต่าง ๆ ไว้บริการ

ลักษณะการวัดผลการศึกษาใช้วิธีการสอบ และให้อักษรระดับคะแนนได้แก่ G, P, F
 ซึ่งเอกลักษณ์ของม.ร.ที่ไม่เหมือนมหาวิทยาลัยอื่น มีค่าดังนี้ $G = ดีมาก = 4$ $P = ผ่าน =$
 2.25 และ $F = ตก = 0$ การคิดเกรดเฉลี่ยสะสมจะไม่เฉลี่ยวิชาที่สอบตก ซึ่งเป็นจุดที่นักศึกษา
 ไม่ต้องพะวง เรื่องแต่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมจะต่ำและถูกให้ออกเหมือนมหาวิทยาลัยปิดทั่ว ๆ ไป

แต่การจัดการศึกษาทั้งสองระบบอยู่ด้วยกันก็มีปัญหาคือรวมเอาข้อเสียของทั้งสองระบบไว้ด้วยกัน (ชัยชนะ อิงคะวัต, การสัมมนาวันที่ 2 มีนาคม 2538) คือในระบบปิตมหาวิทยาลัยต้องจัดเตรียมห้องเรียนให้เพียงพอ มีอุปกรณ์การสอนพร้อม และมีสถานที่พักผ่อนให้เพียงพอ ในระบบเปิดต้องเตรียมตำรา คู่มือ เอกสาร และการผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการติดต่อขอข้อมูลจากทางมหาวิทยาลัยทั้งทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ และโทรสาร ดังนั้นการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย จึงมีอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน ทั้งขาดอุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ ตำรา ฯลฯ แต่การจัดการศึกษาแม้ว่านักศึกษาจะเรียนด้วยตนเองก็ยังสามารถสำเร็จการศึกษาและเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชากรของประเทศได้ ซึ่งตรงกับข้อสรุปของ สมิท และแมนนิ่ง (Smith and Manning, 1982)

จากอดีตที่ผ่านมา ม.ร.พยายามกระจายการศึกษาออกสู่ส่วนภูมิภาคในรูปของการจัดการเรียน การสอน การสอบ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากต้องลงทุนสูง อาจารย์เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อเปิดแล้วต้องยุบไปในที่สุด ทำให้นักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ ม.ร. จึงเป็นข้อสังเกตที่ผู้บริหารควรต้องระวังในการขยายสู่ส่วนภูมิภาคในอนาคตในรูป "ศูนย์การเรียนรู้" (Learning Center) ควรจะศึกษาให้ถี่รอบคอบ ซึ่งเมื่อเปิดดำเนินการแล้วจะได้ไม่ต้องถูกยุบอีก แม้ว่าจะมีสถานที่ในส่วนภูมิภาคที่ ม.ร. ได้รับบริจาคที่ดินที่วราชอาณาจักรไว้เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม (มหาวิทยาลัยรามคำแหงพบสื่อมวลชน, 2538)

ลักษณะการจัดหลักสูตร พบว่าหลักสูตรใหม่ มีความยืดหยุ่นสูง การพิจารณาอนุมัติสิ้นสุดที่สภาม.ร. ดังนั้น การจัดหลักสูตร จะสอดคล้องกับตลาดวิชา และความต้องการของสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับของเบอกวิสต์ (Bergquist, 1981) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2533-2547) ที่เน้นสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นิเทศศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ธุรกิจระหว่างประเทศ โรงแรมและการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีหลักสูตรต่อเนื่องมากขึ้นทั้งนี้เนื่องจากแนวโน้มเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร การจัดการศึกษาจึงต้องปรับด้านการสื่อสารด้านภาษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ดังข้อสรุปเปรียบเทียบอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไปของ พรชูลี อาชวอำรุง และคนอื่น ๆ (2537) และเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของโลกมีการแข่งขันกันสูง จึงจำเป็นที่หลักสูตรต้องเน้นด้านธุรกิจระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น (Toffler, 1980; Aikman, 1986) ส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์ทางอาหาร เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การนำเทคโนโลยีมาช่วยทางผลิตและถนอมอาหาร จะเป็นประโยชน์ต่อภาคเกษตรกรรมโดยตรง

สำหรับเนื้อหาของหลักสูตรจะมีการบูรณาการ โดยยูนเนื้อหาวิชาที่ล้ำสมัย เพิ่มความรู้ใหม่ที่จำเป็น คือ คอมพิวเตอร์ ภาษา และการจัดการมากขึ้น เพื่อให้ศึกษามีโลกทัศน์กว้าง ใฝ่รู้ สามารถแสวงหาได้ คิดอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลที่ซับซ้อน และจากหลายแหล่ง มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งตรงกับแนวคิดของพัฒนา น้อยแสงศรี (2536) ที่เสนอวิธีการปรับปรุง และพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง ในอนาคตคือต้องพัฒนาในการผลิตบัณฑิตให้เป็นนักคิด มีคุณธรรม อุดม กกล้าหาญ อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ สู้งาน ม.ร.ต้องรักษาคุณภาพบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ให้มีคุณภาพสูงต่อไป และต้องปรับหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปให้เหมาะสม พัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเอง เน้นทักษะภาษา คอมพิวเตอร์ และระบบสารสนเทศ หลักสูตรและการสอนควรเอื้ออำนวยให้นักศึกษาที่มีความสามารถสูงได้สำเร็จการศึกษาเร็วกว่าระยะปกติ

เทคโนโลยีการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ม.ร. จะนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้มากขึ้น ได้แก่ วิทยุทัศน์ คอมพิวเตอร์ ชุดบทเรียนสำเร็จรูปรายวิชา การใช้เครือข่ายข้อมูล (Data Network) ระหว่างสถาบัน มากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของอภิชัย พันธเสน (2532) ที่สรุปว่า เทคโนโลยีทางการศึกษาในอนาคต จะเป็นเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ โทรสาร และจาวรับสัญญาณดาวเทียม ทั้งนี้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว และราคาถูกลง ดังนั้นการเรียนการสอนในอนาคต นักศึกษาอาจไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัย ก็ได้ นักศึกษาสามารถเรียนผ่านทางสื่อ คือ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โทรสาร โทรทัศน์ สัญญาณดาวเทียม วิทยุทัศน์ และการประชุมผ่านวิทยุทัศน์ได้ ซึ่งมหาวิทยาลัยรามคำแหงจะสามารถทำได้ดี และคุ้มค่าเนื่องจากมีนักศึกษาจำนวนมาก กระจายอยู่ทั่วประเทศ และเมื่อถึงจุดนั้น มหาวิทยาลัยจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยได้ดีขึ้น เช่นด้านการจัดระเบียบ ความสะอาด และสภาพภูมิทัศน์ และการขาดแคลนสถานที่เรียน ได้ดีขึ้น และจะสามารถร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน และต่างประเทศในการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ได้ทั่วถึงและรวดเร็ว และสะดวกสบายประหยัดค่าใช้จ่ายลดปัญหาการจราจรลงไปได้ด้วย

การร่วมมือการจัดหลักสูตรร่วมกับหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชนนับว่าเป็นแนวคิดที่ดี ซึ่งในปัจจุบันได้มีความร่วมมือในการผลิตบัณฑิตร่วมกับกรมพัฒนาชุมชน และกระทรวงสาธารณสุข

การร่วมมือจะเป็นฐานทำให้ ม.ร. เปิดสอนสาขาใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสาขาน้ำชาตแคลน และสาขาที่ต้องการความชำนาญพิเศษเฉพาะทาง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 มีความเป็นห่วง ถ้า ม.ร. จะเน้นและขยายสาขาทางวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี เพราะต้องลงทุนสูงมาก ชาติทรัพยากรบุคคลทั้งภายในมหาวิทยาลัยเอง และทรัพยากรบุคคลภายนอกก็ยังมีขาดแคลนอยู่ ข้อจำกัดดังกล่าวจะนำไปสู่การจำกัดจำนวนผู้เรียน ซึ่งก็ขัดกับปรัชญาของ ม.ร. ดังนั้น จึงมีข้อเสนอว่า ม.ร. ควรจะเน้นสาขาสังคมศาสตร์เป็นหลัก และเปิดสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ไม่เน้นเฉพาะทาง

ด้านการวิจัย

แม้ว่า ม.ร. จะจัดสรรทุนอุดหนุน การวิจัยของอาจารย์ โดยให้ทั้งเงินอุดหนุนเพื่อทำวิจัย เงินสมมนาคุณวิจัยเมื่อเสร็จแล้วไม่เกิน 1 ใน 3 ของเงินอุดหนุนการวิจัย และไม่ต่ำกว่าโครงการละ 5,000 บาท ทั้งยังจัดให้มีการเสนอผลงานวิจัยเป็นระยะ ๆ จากการศึกษาพบว่า อาจารย์และข้าราชการของมหาวิทยาลัยทำวิจัยเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต แต่เมื่อเทียบกับภารกิจอื่น ๆ แล้วก็ยังทำวิจัยน้อยมาก วิจัยที่ส่วนใหญ่เป็นวิจัยสถาบัน และวิจัยเพื่อขอผลงานทางวิชาการ วิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่มีอยู่น้อย ทั้ง ๆ ที่มหาวิทยาลัยมีเงินกองทุนสนับสนุนการวิจัยมาตลอด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์มุ่งการสอน การแต่งตำราเป็นส่วนใหญ่ และมีภารกิจด้านงานธุรการมาก มีทั้งการลงทะเบียน การคุมสอบทั้งภาคปกติ ภาคสอบซ่อม การออกข้อสอบ การตรวจข้อสอบ และกิจกรรมอื่น ๆ อีก ทำให้ไม่มีเวลาได้ทำงานวิจัยมากนัก ประกอบด้วยการทำวิจัยต้องอาศัยความรู้ความสามารถสูง มีเวลาเพียงพอในการศึกษาข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล ซึ่งเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียด รอบคอบ และอดทนอย่างสูง ดังนั้น หากอาจารย์รับผิดชอบงานสอนมากอยู่แล้ว และจะต้องทำงานวิชาการอื่น บางท่านอาจทำหน้าที่บริหารด้วย จึงมีเวลาทำงานวิจัยน้อยลง ทำให้ภาพรวมของงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีไม่มากนัก นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่เคยทำวิจัยอย่างต่อเนื่องมีจำนวนน้อย ส่วนมากเมื่อได้ตำแหน่งทางวิชาการสูงแล้วมักจะหยุดทำวิจัย ข้อค้นพบนี้ ตรงกับข้อสรุปของทบวงมหาวิทยาลัย (2532) ที่ได้สรุปไว้ในรายงานการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 6 (2530) ว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกิดจากขาดความคล่องตัวในการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดิน ขาดวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ขาดบุคลากรบริการและสนับสนุนการวิจัย นักวิจัยไม่มีเวลาทำการวิจัย และขาดประสบการณ์ เทคนิควิธีการทำวิจัย และยิ่งพบอีกว่า โครงการวิจัยส่วนใหญ่จะ

ทำวิจัยประเภทวิจัยพื้นฐาน วิจัยประยุกต์ และวิจัยการพัฒนาระดับต้นตอเป็นสัดส่วน 21:64:13 และเมื่อเทียบจำนวนโครงการวิจัยพบว่ากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับกลุ่มสังคมศาสตร์ มีอัตราของจำนวนโครงการวิจัยเป็นสัดส่วน 5:2 จึงสอดคล้องกับลักษณะของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่สาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์มากกว่าทางวิทยาศาสตร์

ด้านการบริการวิชาการ

การบริการภายในม.ร.

ในระยะเริ่มแรก การบริการวิชาการเป็นการบริการที่จัดเพื่อบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย คือจัดให้กับนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ในรูปการบริการงานทะเบียนและการประเมินผลด้วยคอมพิวเตอร์ การบริการห้องสมุด การบริการตำราและสื่อการสอน การบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ บริการรักษายาบาล ทักษะการศึกษา การกีฬา และสหนาการต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีนักศึกษาส่วนหนึ่งมาเรียนที่มหาวิทยาลัย ดังนั้นการจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น ตรงกับที่ดัททอน และริกการ์ด (Dutton and Rikard, 1980) ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า มหาวิทยาลัยต้องมีหน่วยบริการ นักศึกษา ด้านทะเบียน แนะแนว กิจกรรม เพื่อช่วยเหลือนักศึกษา ในการเรียน การปรับตัวเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสภาพแวดล้อม มีสุขภาพจิตดี และมีการพัฒนาทักษะของความเป็นนักวิชาการได้ และจากข้อสรุป อนาคตภาพด้านการบริการจะมีการเน้น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อเพิ่มความสะดวก สบาย ความรวดเร็วในงานบริการมากขึ้น นั้นเป็น ข้อสรุปที่สอดคล้องกับแนวการจัดบริการนักศึกษาในอนาคตของแอสต์เดลแมร์ (Saddlemire, 1980) และเป็นไปตามหลักการบริการนักศึกษาที่ดีของ เดลเวิร์ท และคณะ (Delworth and Others, 1980) ที่สรุปว่าการบริการนักศึกษาต้องเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือให้พร้อม และให้บริการครอบคลุมทั้งด้านการเรียน ด้านส่วนตัว ด้านมหาวิทยาลัย ปรับ การบริการให้รวดเร็วขึ้น ในปัจจุบัน ม.ร. มีสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล ให้ บริการด้านงานทะเบียนและการประเมินผล โดยใช้คอมพิวเตอร์บริการและปรับพัฒนาโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ได้พัฒนางานอยู่ตลอดเวลา ทำให้การบริการรวดเร็วขึ้น เช่น ลงทะเบียน ด้วยระบบแถบรหัสข้อมูล (Bar-Code) ใช้เวลาเพียง 1 นาทีต่อคน การตรวจข้อสอบ การออก ใบรับรองผลการศึกษาดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์ การจัดเก็บเอกสารด้วยระบบไมโครฟิล์ม สำหรับการบริการ ห้องสมุดมีการขยายเวลาเพิ่มมากขึ้น และมีวารสาร หนังสือใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น มีการบริการ สืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลต่าง ๆ การบริการด้านตำรา เทคโนโลยี และสื่อต่าง ๆ อีกมาก

สำหรับการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีกองบริการ นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ มีนักแนะแนวและอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมต่าง ๆ คอยให้คำแนะนำอยู่ตลอดเวลา การจัดกิจกรรมของม.ร. จึงเหมือนมหาวิทยาลัยปิดทั่ว ๆ ไป เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งให้นักศึกษา อยากมาเรียนที่มหาวิทยาลัย เพราะมีกลุ่มเพื่อน และมีกิจกรรมร่วมกันที่เหมาะสมกับวัยของการเป็นนักศึกษา

การบริการภายนอกม.ร.

สำหรับการบริการวิชาการภายนอกจะเน้นการฝึกอบรม การสัมมนาทั้งระยะสั้นระยะยาว และมีโครงการร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และต่างประเทศในการจัดหลักสูตร เพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ ทั้งในรูปการให้ประกาศนียบัตรและการให้ปริญญาบัตร นับว่าเป็นพัฒนาการความก้าวหน้าในการนำวิชาการออกสู่ชุมชนซึ่งเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยสอดคล้องกับแนวคิดของเพอร์กิน (Perkin, 1973) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (2533-2547) ของทบวงมหาวิทยาลัยที่เน้นการให้ความร่วมมือกับองค์กรภายนอกให้มากขึ้น

การเพิ่มงานบริการในอนาคต มหาวิทยาลัยจะเพิ่มความรวดเร็วโดยนำคอมพิวเตอร์มาใช้มากขึ้น ปรับระบบต่อสาย (On-line) ทั่วมหาวิทยาลัย ซึ่งม.ร. ควรจะต้องทำอย่างยิ่ง และเป็นการเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องรับเทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในระยะเริ่มแรกการจัดกิจกรรมด้านนี้จะจัดโดยชมรมนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งลักษณะการจัดเป็นการเผยแพร่ผลงานทางด้านศิลปะและการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี การเผยแพร่กิจกรรมของชมรมในรูปของการจัดนิทรรศการต่าง ๆ โดยได้รับเงินทุนอุดหนุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยทั้งบคลังและงบรายได้ของมหาวิทยาลัย ต่อมาคณะต่าง ๆ ได้ตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมขึ้น เช่นของคณะมนุษยศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญ ในกิจการด้านนี้มากขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยรามคำแหงและจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมากขึ้นทั้งของไทยและของต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจทั้งในระดับชาติและระดับสากลมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยยังดำเนินภารกิจด้านนี้น้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ซึ่งมีลักษณะตรงกันทุกมหาวิทยาลัย ดังปรากฏตามรายงานการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 6

(2530) ของทบวงมหาวิทยาลัยพบว่า การดำเนินงานด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น ทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงานการส่งเสริม โดยเฉพาะ แต่จะมีหน่วยงานเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ เผยแพร่ เช่น ศูนย์วัฒนธรรม หอศิลป์ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายในและมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัย รวมทั้ง ชมรม กลุ่มฝ่ายในกิจการนักศึกษา ทางด้านศิลปวัฒนธรรม สำหรับอนาคตภาพด้านนี้ได้ข้อสรุปคือจะมีกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมในวันสำคัญทางศาสนาและของประเทศมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (2533-2547) ของทบวงมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปผลการวิจัยสามารถนำไปจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15-20 ปีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ ซึ่งข้อค้นพบนี้ฉายภาพให้เห็นอนาคตภาพที่มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ทั้งอนาคตภาพที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์พร้อมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของมหาวิทยาลัย และการประเมินแนวโน้มสภาวะแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกของมหาวิทยาลัยไว้แล้ว จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นเครื่องช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนาระยะยาวทั้งทางด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการและด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เป็นอย่างดี
2. จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารปัจจุบันและผู้บริหารในอนาคตที่จะหาแนวทางสนับสนุน อนาคตภาพที่พึงประสงค์ให้เกิดเร็วขึ้น และหาวิธีป้องกันลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดหรือให้เกิดน้อยที่สุด ในข้อค้นพบที่ผู้ทรงคุณวุฒิทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกัน สำหรับข้อค้นพบที่ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิเห็นไม่สอดคล้องกัน เช่น การเลือกผู้บริหาร การออกนอกระบบราชการควรมีการศึกษาอย่างลุ่มลึกต่อไป
3. ควรนำข้อค้นพบไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในระบบเปิด และระบบอื่นที่ใกล้เคียงกันของประเทศต่อไป
4. ควรนำวิธีการวิจัยเชิงการสืบค้นเชิงธรรมชาติ ไปประยุกต์ใช้กับการวิจัยประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากการวิจัยเชิงอนาคตภาพ โดยการวิจัยนั้น ๆ เน้นที่การอธิบาย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และต้องการการศึกษาต่ออย่างลึกต่อไป มากกว่าการวิจัยเพื่อตรวจสอบหรือยืนยันทฤษฎีที่ผู้คนคิดไว้แล้ว

5. ควรมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงานทั่วไป และบริหารงานวิชาการ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

6. ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต หลังจากนี้ทุก ๆ 5 ปี เพื่อการปรับแผนการพัฒนาม.ร. ให้ทันสมัยการณที่เปลี่ยนไป

จากข้อเสนอแนะทั้ง 6 ข้อนี้ ม.ร.สามารถนำมาปรับปรุงเพื่อให้การบริหารมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพมากขึ้นดังนี้

1 ด้านการบริหารงานทั่วไป

1.1 ควรตั้งคณะกรรมการวางแผนและพัฒนาระยะยาวและกรรมการศึกษาปัจจัยความพร้อมในการเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ส่วนราชการขึ้น เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางของมหาวิทยาลัยระยะยาวในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยให้เกิดความคล่องตัวและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป มีการกำหนดวิธีการแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยในระยะยาว กรรมการชุดนี้ควรมีวาระยาว 5 ปี หรือมีระยะเวลายาวนานกว่าวาระของผู้บริหารมหาวิทยาลัย วิธีการได้มาซึ่งกรรมการควรตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถจากหลาย ๆ ฝ่ายและเป็นผู้วิสัยทัศน์

1.2 มีการปรับเปลี่ยนวิธีการได้มาซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่มีใช้การเลือกตั้งโดยตรง ต้องอาศัยพลังกลุ่มจากภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเอง คือกลุ่มสภาอาจารย์ กลุ่มนักศึกษา เป็นผู้ผลักดัน โดยใช้วิธีการตรวจสอบการบริหารในทุกส่วนทุกระยะ เน้นการมีส่วนร่วมทางวิชาการมากขึ้น

1.3 ควรเพิ่มแรงจูงใจแก่บุคลากรของมหาวิทยาลัย ในการทำงานโดยจัดสถานที่ทำงานให้น่าอยู่ มีความสะดวกสบาย จัดเตรียมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกให้เพียงพอ จัดโครงการเสริมรายได้ให้มากขึ้นในรูปของธุรกิจ เช่น งานวิจัย งานที่ปรึกษา งานวิเคราะห์ และจัดระบบทางคอมพิวเตอร์ การศึกษานำร่อง การวิเคราะห์ติดตามประเมินผล ฯลฯ และควรส่งเสริมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถได้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งทางวิชาการให้ตรงกับความรู้ความสามารถ

2 ด้านการเรียนการสอน

2.1 การที่มีการเรียนการสอนทั้งระบบปิดและระบบเปิดอยู่ด้วยกัน ทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรมีความชัดเจน โดยจัดระบบการเรียนการสอนออกเป็น 2 ระบบใหญ่คือ ระบบการเรียนการสอนแบบมีชั้นเรียน และแบบไม่มีชั้นเรียน จากนั้นจัดพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสายเสริมเข้าสู่แต่ละระบบ และมีการพัฒนาแต่ละระบบโดยเริ่มตั้งแต่ เทคนิคการสอน เทคนิคการแต่งตำรา เทคนิคการใช้สื่อการสอน เทคนิคการวัดและประเมินผล โดยทั้งสองระบบมีเนื้อหาวิชาหลักสูตรแบบเดียวกัน แต่ต่างกันที่วิธีการจัดการวิธีดำเนินการเท่านั้น สำหรับนักศึกษาสามารถจะเลือกเรียนวิธีใดก็ได้ จะมีการเชื่อมโยงกันทั้งสองระบบเป็นการเปิดโอกาสกว้างให้นักศึกษามากยิ่งขึ้น วิธีการนี้จะช่วยให้มหาวิทยาลัยมีทิศทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนมากขึ้น และสามารถกระจายการศึกษาออกส่วนภูมิภาคได้ง่าย ด้วยระบบการเรียนการสอนแบบไม่มีชั้นเรียน

2.2 ด้านหลักสูตร ควรต้องมีการปรับปรุงทุก ๆ 5 ปี เมื่อมีบัณฑิตจบไปแล้วควรมีการติดตามประเมินผลทุกระยะ เพราะตลาดแรงงานและสังคมปรับเปลี่ยนเร็วมาก การเปิดหลักสูตรที่เป็นความต้องการของสังคมจะช่วยให้บัณฑิตไม่ตกงาน ได้งานทำที่ดี ช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่มหาวิทยาลัย เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาอยากสมัครเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยมากขึ้น

2.3 ด้านเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยต้องตัดสินใจลงทุนทางด้านนี้อย่างมาก และต้องรวดเร็ว เพราะระบบการเรียนด้วยตนเอง โดยไม่มีชั้นเรียนต้องอาศัยสื่อการสอนที่ดี จึงจะช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จได้ สื่อนั้นถ้ามีทั้งภาพ ทั้งเสียง และได้ตอบติดต่อกับทางมหาวิทยาลัยได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มีการบริการตอบปัญหาตลอดเวลาจะยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งในอนาคต สื่อต่าง ๆ คงจะราคาถูกลง ซึ่งจะเหมาะกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงมากขึ้น

3 ด้านการวิจัย

3.1 ควรเพิ่มการพิจารณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย โดยแบ่งประเภทการให้ทุนอุดหนุนการวิจัยใหม่เป็นทุนประเภทวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทุนประเภทวิจัยสถาบันและทุนประเภทวิจัยประยุกต์เพื่อการวางแผนและการพัฒนา โดยยังมีการสนับสนุนทุนทั้งแบบส่วนกลางและแบบคณะ/สำนักอยู่เหมือนเดิม

3.2 ควรสร้างแรงจูงใจในการเพิ่มทุนอุดหนุนการวิจัยให้มากขึ้น เพิ่มเงินสมมนาคุณพิเศษ สำหรับทุนประเภทสร้างองค์ความรู้ใหม่

3.3 ควรลดภาระงานสอนลง เพื่อให้อาจารย์ได้มีโอกาสทำวิจัยมากขึ้น และเพิ่มเวลาการลาเพื่อทำการวิจัยให้มากขึ้น

4 ด้านการบริการวิชาการ

4.1 มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาด้านคอมพิวเตอร์ โดยจัดหาคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพสูง บุคลากรที่มีความสามารถสูง และโปรแกรมที่ทันสมัยไว้บริการ เนื่องจากสังคมในปัจจุบันและในอนาคต เป็น สังคมข้อมูลข่าวสาร ผู้ที่รู้ข้อมูลมาก และรวดเร็วจะเป็นผู้ที่ได้เปรียบเสมอ

4.2 ควรขยายเครือข่ายการบริการนอกจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัย บุคลากรในองค์กรต่าง ๆ แล้ว ควรต้องขยายลงสู่ประชากรทุกกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กเล็ก กลุ่มนักเรียน กลุ่มประชาชนวัยทำงานทั่วไป กลุ่มคนชรา กลุ่มคนพิการ และกลุ่มพระสงฆ์ และศาสนิกชนศาสนาอื่น ๆ

4.3 ควรมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำทางความคิดต่อสังคม โดยมีส่วนร่วมกับการวิพากษ์ วิจารณ์ ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ

5 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ควรมีการขยายกิจกรรมในรูปของการเรียนการสอน การวิจัยในด้านนี้มากขึ้น โดยจัดให้มีคณะทำงาน วางแผน จัดกิจกรรม และติดตามประเมินผล ด้านศิลปวัฒนธรรมขึ้นมาต่างหาก ขณะนี้มหาวิทยาลัย มีคณะกรรมการด้านต่าง ๆ คือ ด้านการวางแผน ด้านวิชาการ ด้านการวิจัยด้านสวัสดิการ ด้านพัฒนาบุคลากร แต่ขาดด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และเมื่อมีกรรมการนี้ขึ้นแล้วควรให้งบประมาณสนับสนุนเป็นทุนดำเนินการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป